

EL PARE JOAN RICO

I EL SEU TEMPS

1773-1847

Educació
Secundària

AJUNTAMENT DE
MONÓVER

DIPUTACIÓN
DE ALICANTE

©

GeHP. Juan Ramón Moreno-Vera y Santiago Ponsoda-López de Atalaya

Introducció i justificació curricular

Introducció

La unitat formativa que es presenta planifica els coneixements teòrics i procedimentals que l'alumnat de 4t d'ESO deu adquirir a través de la visita a l'exposició *"El pare Joan Rico i el seu temps (1773-1847)"* sobre els continguts referits a la Guerra d'Independència espanyola i al segle XIX espanyol.

Metodologia

La metodologia didàctica aplicada en aquesta unitat formativa es basa en l'estratègia didàctica del Puzzle de Aronson (grups d'experts), per la qual cosa les seues activitats estan programades perquè es divideisca l'alumnat en grups de 4-5 integrants. Cada integrant del grup tindrà un rol d'expert i deurà ajuntar-se amb altres estudiants que tinguen el mateix rol d'expert. Els grups d'experts investigaran a través de les fonts d'informació i quan hagen acabat el treball tornaran als grups originals per a posar-ho en comú.

Competències de pensament històric: Rellevància històrica (RH); Perspectiva històrica (PH); Canvi i continuïtat (CC); Causa i conseqüència (CCs); Evidències històriques (EH); Dimensió ètica de la història (DE)

Justificació curricular. Reial Decret 217/2022, de 29 de març, pel qual s'estableix l'ordenació i els aprenentatges mínims de l'Educació Secundària Obligatoria.

Curs	Sabers bàsics B. Societats i territoris Bloc 2. Societats en el temps	Criteri d'avaluació	Competència específica
3r i 4t curs	Les fonts històriques com a base per a la construcció del coneixement sobre el passat contemporani. Contrast entre interpretacions d'historiadors.	1.1 2.2 5.1	1 2 5
	Consciència històrica. Elaboració de judicis propis i argumentacions davant problemes d'actualitat contextualitzats històricament. Defensa i exposició crítica dels mateixos a través de presentacions i debats.	2.2	2
	La transformació política dels ésser humans: de la servitud a la ciutadania. Transicions, revolucions i resistències: permanències i canvis en l'època contemporània. La conquesta dels drets individuals i col·lectius en l'època contemporània. Origen, evolució i adaptació dels sistemes liberals a Espanya i al món a través de les fonts.	3.3 9.1 9.2	3 9 9
	El naixement de les noves expressions artístiques i culturals contemporànies i la seua relació amb les arts clàssiques. La diversitat cultural en el món actual. Respecte i conservació del patrimoni material i immaterial.	7.2	7

- **Grup d'experts 1: El pare Joan Rico, la Junta de València i la Guerra d'Independència**

El pare Joan Rico en València. Pare Mariana. Història general d'Espanya. Madrid, 1851, vol. V

Objectius

- *Utilitzar fonts secundàries per a conèixer la guerra d'independència*
- *Indagar i resoldre qüestions ètiques*

Pensament històric: EH, DE, CCs

Joan Rico i Vidal va nèixer en Monòver el 24 de Desembre de 1773 al si d'una família de llauradors que posseïen terra. Açò li va permetre formar-se i estudiar al convent franciscà d'Elda des d'on va arribar a València cap a 1806.

Allí el pare Joan Rico es va autotitular "representant" del poble valencià i va animar a la població a defensar la pàtria durant la Guerra d'Independència, així com la Constitució liberal de 1812 proclamada a Cadis.

Els integrants del primer grup d'experts deuen estar atents als panells de l'exposició per a contestar les següents preguntes (si és necessari es pot indagar a través d'Internet):

- **Quins països es van enfrontar en la Guerra d'Independència espanyola? Per què? Hi té relació aquest conflicte amb altres a nivell internacional en la mateixa època?**
- **Quin any va començar i quin va acabar la citada guerra?**
- **Per què creus que, a dia de hui, encara hi ha països que envaeixen a altres? Què hi ocorre quan aquest fet succeeix?**

- **Grup d'experts 2: La fam i la població durant la guerra d'independència**

años	trigo	cebada
1796	105,55	125
1797	94,44	87,50
1798	83,33	81,25
1799	97,22	106,25
1800	—	—
1801	105,55	106,25
1802	109,72	87,50
1803	111,11	115,62
1804	—	—
1805	100	100
1806	88,88	68,75
1807	—	—
1808	77,77	68,75
1809	80,55	100
1810	122,22	118,75
1811	166,66	162,50
1812	216,66	206,25
1813	133,33	112,50
1814	116,66	112,50
1815	133,33	130
1816	133,33	175
1817	—	—
1818	105,55	100

base: 100 = 1805

Preu dels cereals durant la guerra d'independència. Ródenas. Alacant, 1974

Objectius:

- Utilitzar fonts històriques per a crear el seu propi coneixement
- Pensar críticament sobre la situació de la població durant la guerra

Pensament històric: EH, CCs, CC, DE y PH

A principis de 1812 la guerra arriba a la província d'Alacant. Les conseqüències de la guerra són molt notables per a la població alacantina en aquests anys:

Observa la taula de preus que ens ofereix Ródenas (1974), en ella es pot veure quin era el preu del quilo de cereals en Alacant durant els anys de la Guerra d'Independència, expressat en "rals" que era la mesura monetària de l'època.

- Per què eren especialment importants aquests cereals per a les persones que vivien en la província d'Alacant?
- Realitza una gràfica de barres que represente el canvi del preu del blat i l'ordi entre els anys 1808 i 1814 que dura la guerra

- Què succeeix amb els preus dels cereals, pugen o baixen? Per què? Què conseqüències té açò per a la població alacantina, creus que succeeix el mateix en altres guerres que veus per la televisió?

- **Grup d'experts 3: La Constitució de Cadis i l'exili del pare Joan Rico**

Article 2. La Nació Espanyola és lliure i independent.

Article 3. La sobirania resideix essencialment en la Nació i, per aquest raó, pertany a esta el dret a establir les seues lleis fonamentals.

Article 242. La potestat d'aplicar les lleis en les causes civils i criminals pertany exclusivament als Tribunals.

Article 371. Tots els espanyols tenen llibertat d'escriure, imprimir i publicar les seues idees sense necessitat de llicència, revisió o aprovació.

Constitució de Cadis. 1812

Article 1. Els homes neixen lliures i romanen lliures i iguals en dret.

Article 2. El principi de tota sobirania resideix essencialment en la nació. Cap cos ni individu pot exercir autoritat que no emane expressament d'ella.

Article 11. La lliure comunicació de pensaments i opinions és un dels drets més valuosos (...) en conseqüència, qualsevol ciutadà pot parlar, escriure i imprimir lliurement.

Article 16. Una societat que no tinga establida la garantia de drets, ni determina la separació de poders, manca de constitució.

Declaració de drets de l'home i del ciutadà. França, 1789

Objectius

- *Utilitzar fonts primàries per a conèixer la Constitució de 1812.*
- *Relacionar els esdeveniments del passat amb l'actualitat.*

Pensament històric: EH, CCs, CC i PH

Joan Rico i Vidal es va marxar a l'exili als Estats Units quan l'absolutisme del rei Ferran VII no va acceptar la Constitució i va tornar en 1821 a Espanya amb el triomf del pronunciament de Riego i la reinstauració de la Constitució de Cadis.

Llegeix els articles de la imatge i contesta les següents preguntes:

- **Quin canvi suposava la Constitució respecte als usos i costums vigents en l'Antic Règim per als quals el rei no la va acceptar?**

Compara els anteriors articles de la Constitució de 1812 amb els principis de la "Declaració de drets de l'home i el ciutadà" promulgada després de la Revolució Francesa i relaciona'ls per colors:

- **Creus que estan relacionades ambdós lleis? En quin sentit?**
- **Creus que aquests articles estan encara presents en l'actual Constitució espanyola de 1978?**
- **I en altres països, es compleixen aquests drets democràtics?**

- **Grup d'experts 4: El trienni liberal i l'absolutisme**

Objectius

- Utilitzar fonts primàries orals per a comprendre els fets històrics
- Establir les diferències entre l'absolutisme i el liberalisme

Pensament històric: EH, CCs, CC i PH

Els anys que va durar el trienni liberal a Espanya (1820-1823) el pare Joan Rico va tornar a ser elegit diputat en les Corts al aconseguir 21 de 23 vots a València. El trienni liberal va reinstaurar la Constitució de 1812, encara que es va trobar amb poderosos detractors que no volien perdre els seus privilegis.

Escolta el següent àudio, contingut al codi QR, en el que podem escoltar una intervenció del pare Joan Rico sobre les dificultats de l'arrelament del liberalisme en Oriola, sent crític amb el Bisbe d'Oriola que es va oposar a acceptar la Constitució.

- Si tu fores el Bisbe d'Oriola en aquesta època per què et negaries a acceptar la Constitució de 1812?
- Quins privilegis de l'Antic Règim temia perdre el poder eclesiàstic? Què canvia amb el Nou Règim?

- **Grup d'experts 5: La successió i la igualtat de gènere**

Objectius

- Utilitzar fonts iconogràfiques per a comprendre el context
- Reflexionar sobre la igualtat de gènere que es va oposar al govern d'Isabel II

Pensament històric: EH, CCs, DE i RH

Després de la mort de Ferran VII, el pare Joan Rico va tornar a Espanya i, en concret, a Monòver, el seu poble natal, des d'on va seguir participant la política com a diputat provincial electe en 1837 i de 1841 a 1843.

A Espanya, es van viure anys convulsos amb la mort del rei Ferran VII, ja que aquest va considerar que la hereva al tron era la seua filla Isabel (que regnaria com a Isabel II) encara que va trobar en el seu germà l'Infant Don Carles de Borbó a un adversari que reclamava el tron para ell.

Observa les següents imatges i contesta a les preguntes:

Isabel II, xicoteta. Vicente López. 1835. Museu del Prado

Carles Maria Isidre de Borbó. José Aparicio. 1827. Museu del Prado

- A jutjar per les imatges, Per què alguns ciutadans s'oposaven al govern d'Isabel II?
- Era per la seua edat o existia alguna llei que impedia que les dones exerciren el govern?
- Creus que les dones estan igualment capacitades per a exercir el govern al més alt nivell en igualtat de condicions als homes? Explica i argumenta amb les teues paraules si et pareix bé o mal que hagen lleis que limiten el treball de les dones.

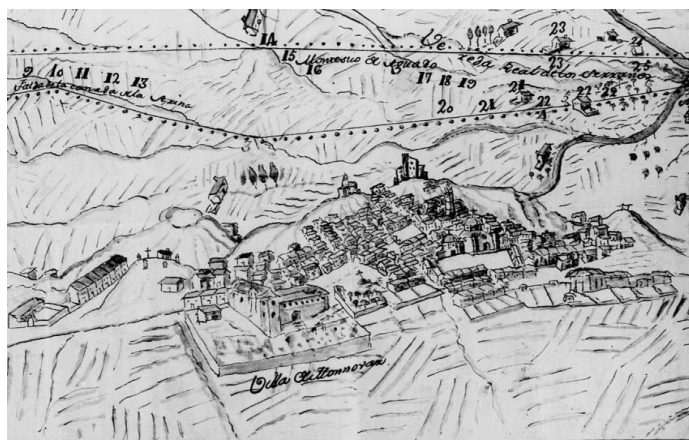
● Activitat final: Itinerari didàctic

Objectius

- Identificar i valorar el patrimoni material com a element del municipi
- Desenvolupar conductes de respecte, cura i manteniment del patrimoni
- Distingir elements característics de manifestacions culturals i artístiques que formen part del patrimoni

Pensament històric: EH, CCs, DE i RH

El recorregut didàctic proposa una ruta per alguns dels llocs més emblemàtics de la localitat, alguns dels quals s'edificaren poc abans del naixement del pare Joan Rico mentre que d'altres foren construïts durant la seua vida. Els monuments que componen l'itinerari són un bon reflex de l'esplendor viscut per la localitat durant el segle XVIII, així com una mostra del moviment artístic del període en el que va viure el pare Joan Rico.

Dibuix de la vila de Monòver, segle XVIII. Archivo Histórico Nacional-Secció Noblesa. Publicat en Segura G. y Poveda, C. *Catálogo del Archivo Condal de Elda*, Elda, 1999.

1.-Replaceta de l'Església

En aquest punt va estar situada la casa del pare Joan Rico, en concret en el lloc ocupat per la vivenda 125 del C/Major. Des d'ací s'inicia el recorregut per a visitar l'Església de Sant Joan Baptista, la qual es va començar a construir poc abans del naixement del pare Joan Rico. Després de l'enderrocament del antic temple en 1749 començaren les obres de l'actual edifici d'estil barroc, que arriben fins 1813 data en la que es finalitzen la capella de la Verge, ja d'estil neoclàssic.

2.-Torre del Rellotge

La següent parada del recorregut és la Torre del Rellotge. Construïda en 1743 és un exemple de torre exempta i fou destinada des d'un principi exclusivament a finalitats civils, com allotjar el rellotge de la localitat i les seues campanes, per a d'aquesta manera diferenciar-se de la torre-campanar de l'església.

3.-Església del Convent de Caputxins

La construcció de l'antic convent de Caputxins es va iniciar en 1743 i es va finalitzar en 1756. Amb la desamortització de Mendizábal l'edifici va ser concedit en 1841 a l'Ajuntament de la vila per a destinar-lo a presó pública, escoles i parròquia. De tot el complex només ha arribat fins als nostres dies el temple, el qual es troba decorat al seu interior amb pintures característiques de finals del segle XVIII i la façana principal de la qual es conserva l'escut del Duc d'Híxar, senyor de la localitat en el moment de la construcció del convent. S'ha d'assenyalar que actualment part de l'espai on es trobava originàriament l'edifici està ocupat pel Mercat Central i la Residència de Gent Major.

4.-Ermita de Santa Bàrbara

L'actual ermita es va edificar sobre les restes d'una anterior, la qual va ser enderrocada en 1779. Sobre les restes de l'anterior edificació es va construir l'ermita que ha arribat fins a l'actualitat, i les obres de les quals finalitzaren en 1801. Es tracta d'un temple d'estil barroc que segueix el model valencià amb influències italianes i compta amb una cúpula de teula blau vidriada de forma el·líptica, sent l'única existent en la província